

MORALNI ŽIVOT - IZRAZ KRŠĆANSKE SLOBODE PREMA 1. I 2. POSLANICI KORINĆANIMA

MILJENKO ANIČIĆ
Kaptol 29
10000 Zagreb

Predavanje na znanstvenom skupu
Priljeno 7. 2. 1997.
UDK 227.07:241
241

Sažetak

Pavao je oblikovao kršćanski pojam slobode. Sloboda je isključivo dar rassetog i uskrslog Gospodina. Vjernik prima dar slobode po Duhu Gospodnjem. On je princip oslobođenja u Kristu. Dar slobode omogućuje i obvezuje na ostvarenje slobode u moralnom djelovanju. Kršćanska sloboda u svojoj kristološko-ekleziološkoj i socijalnoj komponenti mora biti prožeta ljubavlju.

Pojam slobode je tijekom povijesti doživio najrazličitije definicije i tumačenja. Starorimska uzrečica: "Quot homines, tot sententiae" s pravom se može primijeniti na tumačenja ovog pojma. Postavlja se pitanje, koji je njegov istinski sadržaj. Opravdano se može ustvrditi, da sve ono što se slobodom naziva ne zaslužuje taj naziv.

U vrednovanju Novog zavjeta - temeljnog, iako ne i jedinog izvora moralne teologije - pojam slobode zauzima posebno visoko mjesto. Riječi "sloboda", "slobodan" i "osloboditi" pojavljuju se u knjigama Novog zavjeta 41 put, od toga samo u poslanicama sv. Pavla 28 puta.¹ Ovaj tekst je pokušaj tumačenja slobode i njezinog značenja za moralni život kršćanina u 1. i 2. poslanici sv. Pavla Korinćanima. To znači, da se ne ide za cjelovitim prikazom Pavlove misli u ovom pitanju, nego za snimanjem jedne etape u razvoju Pavlove teologije.

1. POLAZIŠTE PAVLOVOG RAZMIŠLJANJA

Pavao piše u prvom redu motiviran svojim vlastitim iskustvom. Od radikalnog revnosnika za židovski zakon, kome se Krist ukazuje, postao je novi čovjek u Kristu. Na-

dalje, Pavao piše potaknut životnim pitanjima kršćanskih zajednica koje je osnovao i koje ostaju njegova stalna briga.

Kršćanska je zajednica u Korintu nastala za vrijeme Pavlovog prvog boravka u tom gradu u vremenu od 50. do 53. Tamo je ostao skoro 2 godine i za to vrijeme postigao barem u početku velik uspjeh u širenju Evanđelja. Iz Korinta se Pavao vratio u Efez. Kršćanska zajednica u Korintu našla se, međutim, izložena mnogim nutarnjim trzavicama i podjelama te razornim vanjskim utjecajima. Korint je u to vrijeme veliki grad između istoka i zapada, politički i vojni centar provincije; veliko trgovačko središte i stjecište ljudi, kultura, znanosti, religija, ali i poroka i zastranjenja. Sve se to odrazilo na život kršćanske zajednice. Ona je u stanovitom smislu odraz okoline u kojoj živi. Prethodno Pavlovo propovijedanje u tom gradu pridonijelo je mnogim krivim tumačenjima, pogotovo tumačenjima djelovanja Duha i slobode. Pavao je u Efezu saznao za probleme. Dvije sačuvane po-

¹ Usp. H. SCHLIER, *Eleutheros*, u: G. KITTEL (ur.), *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* 2, Stuttgart 1935, 484-500.

slanice, od ukupno 4 koliko se smatra da je uputio kršćanima u Korintu, pružaju nam živu sliku mlade kršćanske zajednice usred poganske okoline. U 1. poslanici Korinćanima Pavao na početku (pogl. 1-6) analizira shvaćanja Korinćana o svojoj kršćanskoj egzistenciji i poroke koji su se pojavili, a u drugom dijelu (pogl. 7-15) iznosi mjerila i argumente koji ukazuju na pravi put u moralnom ponašanju. U 2. poslanici Korinćanima nalazimo osnovna pitanja i probleme apostolske službe i njezinog autoriteta. Interesantno je kako se u tim strastvenim polemikama, što ih Pavao vodi s idejama poganske okoline, ali i onima iz drugih kulturnih sredina, koje su korijenje pustile i u mlado tkivo kršćanske zajednice, sve jasnije i opipljivije kristalizira i pojavljuje istinski sadržaj Radosne vijesti i sloboda - immanentna kršćanskom bitku.

Nije moguće moralne poruke Pavlovih poslanica promatrati izdvojeno iz njegove teologije. U svom razmišljanju Pavao stalno polazi od srži vjere, od otkupiteljskog djela Kristovog, na kojem se temelji život kršćanina. U tom smislu teolozi u Pavlovim poslanicama, pa tako i u 1. i 2. Korinćanima, razlikuju na jednoj strani ona mjesta koja konstatiraju novu stvarnost: otkupljenje vjernika, njegovu slobodu od grijeha, opravdanje, dakle ono što bi mogli označiti dogmatskim sadržajem, a što teolozi nazivaju indikativom: s druge su strane odmah uz njih, često i jezično usko povezane izjave koje vjernika konfrontiraju s moralnim zahtjevima, a teolozi ih nazivaju imperativom. Kao primjer neka posluži 1 Kor 5,7-8: "Očistite se od starog kvasca da budete novo tijesto: ta već ste beskvasni, jer je žrtvovano naše pashalno janje - Krist. Zato trajno svetkujmo blagdan ne sa starim kvascem, ni sa kvascem zloće i pokvarenosti, već s beskvasnim kruhom čistoće i čestitosti." Ili još kraće i jasnije 1 Kor 7,23: "Otkupninom ste kupljeni: ne budite robovi ljudima." Među teolozima razvila se velika diskusija o odnosu indikativa i imperativa u Pavlovim poslanicama. Odvelo bi nas predaleko da se u ovom kratkom prikazu upuštamo u detaljniji prikaz te diskusije. Može se uzeti kao sigurno, da indikativ u

sebi uključuje i utemeljuje imperativ. U povijesti spasenja Božje spasiteljsko djelo je uvijek prethodilo ljudskom odgovoru. Spada u osnovnu strukturu vjere Izraela, da Božja riječ za sobom povlači čovjekov odgovor.²

2. KRISTOLOŠKO UTEMELJENJE MORALA

Nova stvarnost u kojoj se vjernik nalazi utemeljena je događajem spasenja u Kristu, koje je Bog u Starom savezu navijestio i u punini vremena ostvario. Isključivo Božjem spasiteljskom djelovanju treba zahvaliti novu stvarnost, jer se samo tako može razumjeti da je ludo i slabo u očima svijeta kadro pobjeđivati mudro i jako svijeta. Pozivajući se na tu činjenicu, Pavao poziva vjernike da se ostave one ljudske mudrosti koja unutar kršćanske zajednice stvara razdor te da žive u skladu s novom stvarnošću (usp. 1 Kor 1,10-30). Ta nova stvarnost vjerniku otvara novu mogućnost života, tako da "ako je tko u Kristu, on je novi stvor; staro je nestalo, novo je, evo, nastalo" (2 Kor 5,17). To novo prožima konkretni život vjernika toliko, da vjernik na sebi nosi "smrtne patnje Isusove", da se na njegovu tijelu očituje Isusov život (usp. 2 Kor 4,10). Ta nova stvarnost prožima vjernika do te mjere, da on ne živi više za samog sebe, nego za onoga koji je za njega umro i uskrsnuo (usp. 2 Kor 5,15). Vjernici i svojim tjelesima pripadaju Gospodinu; ona su udovi Kristovi. Zato njihova tjelesa nisu za bludnost, nego za Gospodina (usp. 1 Kor 6, 12-20). Pripadnost Kristu znači toliko nutarnju slobodu, da je i onaj koji živi kao rob, u biti slobodnjak Gospodinov. U tom pogledu društveno oslobođenje ima tek drugorazredno značenje. Jedino je važno da "svatko živi onako kako mu je Gospodin dodijelio, kako ga je Bog pozvao... i u onom stanju u kojem ga je zatekao poziv" (1 Kor 7,17. 24). Vjernik na taj način čini u svom

2 Usp. J. ECKERT, *Indikativ und Imperativ bei Paulus*, u: K. KERTELGE (ur.), *Ethik im Neuen Testament*, QD 102, Freiburg-Basel-Wien 1984, 168-189, ovdje 175; W. SCHRAGE, *Ethik des Neuen Testaments*, Göttingen 1982, 156-161.

vjerničkom životu ono što je činio njegov Gospodin (usp. 2 Kor 10,1; 5,14; 1 Kor 11,1). Zato se Pavao vrlo rado i uvijek iznova poziva na primjer Kristov, na njegovu ljubav, krotkost i blagost.

Ovo kristološko utemeljenje slobode kršćanina treba biti nadopunjeno još nekim važnim aspektima, kao što su sakramentalni, pneumatološko-karizmatički i eshatološki. Svi ti aspekti su isto tako kristološki prožeti. Zato, nastavljajući Pavlovu misao, možemo reći: Korinćani nisu svojom snagom sposobni postići i živjeti slobodu, za koju ih je Krist oslobodio. Sami na sebe oslonjeni robovali su raznim porocima i zastranjenjima, "ali se opraste, i posvetiste, i opravdaste imenom našega Gospodina Isusa Krista i Duhom našega Boga" (1 Kor 6,11). Po krštenju su se oslobodili robovanja grijehu, postali su Kristovi, postali su slobodni, postali su hram u kome prebiva Duh Božji. Sve im pripada, i svijet, i život, i smrt, i sadašnjost, i budućnost. Sve im pripada, ako ostanu pod vlašću Kristovom. Njihova sloboda nužno je ovisna o poslušnosti Kristu (usp. 1 Kor 3, 16-23). Jedno krštenje i jedan Duh učinili su od njih, različitih po pripadnosti narodu ili socijalnom položaju, jedno tijelo (usp. 1 Kor 12,13).

Slično tvrdi Pavao, kad kritički govori o shvaćanju i praksi slavljenja euharistije u korintskoj zajednici. Pavao ih podsjeća na bitnu činjenicu da posvećeni kalež i kruh znače zajedništvo s krvlju i tijelom Kristovim. To zajedništvo stvara jedno drugo zajedništvo, jedno drugo tijelo, a to je tijelo kršćanske zajednice. Tijelo Kristovo u liku kruha pogodno je da učini stvarnom i vidljivom Crkvu kao Tijelo Kristovo (usp. 1 Kor 10,16-17). Sudjelovanje u krvi i tijelu Gospodnjem oslobađa vjernike za drugoga, za zajedništvo i odgovornost jednih za druge. Zbog toga je iskrivljivanje slavljenja euharistije, gdje svatko privatno "uzima preda se vlastitu večeru", upereno protiv Crkve Božje (usp. 1 Kor 11, 21s.).

U Crkvi svaki ud ima svoj dar, svoju karizmu (usp. 1 Kor 7,7). Zajednica Kristova Crkva tako je strukturirana, da je svaki kršćanin karizmatik, svaki sa svojim darom (usp. 1 Kor 12,8ss), tako da Crkva kao cjeli-

na ne oskudijeva ni u jednoj milosti (usp. 1 Kor 1,7). Sve dare uzrokuje Duh Gospodnji, što je kod Pavla jednoznačno s Duhom Kristovim. Uloga Duha u životu vjernika je tako značajna, da profesor za novozavjetnu egzegezu R. Schnackenburg kaže, da je Pavao kao teolog i voditelj svojih mladih zajednica fenomen Duha promislio, doradio i pastoralno iskoristio kao nijedan drugi. U etičkom pogledu je uloga koju za moralno djelovanje pridaje Duhu od velikog dometa. Kasnije će sv. Ivan Zlatousti upravo u ovoj Pavlovoj nauci o Duhu Gospodnjem uočiti rješenje, kako teški zahtjevi Propovijedi na gori sve do ljubavi prema neprijatelju mogu biti ispunjeni.³

Duh ne djeluje izolirano u pojedinim situacijama, nego prožima cijeli život i djelatnost kako pojedinca, tako i kršćanske zajednice, pa Pavao može ustvrditi, da sve čini jedan te isti Duh, koji čini sve u svima (usp. 1 Kor 12, 4-11). Karizme, koje Duh daje, trebaju biti usmjerene na zajedničku korist, na izgradnju zajednice Crkve. Izgradnja zajednice Crkve je kriterij, po kojem se prosuđuje autentičnost i pravilna upotreba karizmi (usp. 1 Kor 14,3-5.12.26). Iznad svih darova Duha stoji ljubav, kojoj Pavao pjeva hvalospjev (usp. 1 Kor 13). Time stavlja akcent na ono što je najvažnije u moralnom životu. Duh sa svojim darovima ne djeluje prisilno, jer "gdje je Duh Gospodnji, ondje je sloboda" (2 Kor 3,17). Upravo ta nutarnja sloboda - naglašava Pavao - je bitna karakteristika kršćana u Korintu, za razliku od onog vremena kad su bili pogani i kad su bili kao "vučeni" i "tjerani" k idolima (usp. 1 Kor 12,2).

Tu nutarnju slobodu i distancu prema svjetovnim stvarima vrijedi sačuvati. Pavao posebno naglašava taj zahtjev kad raspravlja o eshatološkim pitanjima. Pozvan da odgovori na pitanja Korinćana o braku, Pavao koristi priliku da pruži načelne odgovore na stav kršćana prema stvarima svakodnevnog

3 Usp. R. SCHNACKENBURG, *Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments 1*, Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, Supplementband 1, Freiburg-Basel-Wien 1986, 165.

života. Prolaznost svijeta je činjenica, koja relativizira vrijednost zemaljskih, svakodnevnih stvari. Zato - Pavlovim riječima izraženo - "preostaje da i oni koji imaju žene žive kao da ih nemaju; i koji plaču, kao da ne plaču; i koji se raduju, kao da se ne raduju; i koji kupuju, kao da ne posjeduju; i koji uživaju ovaj svijet, kao da ga ne uživaju, jer prolazi vanjski oblik ovoga svijeta" (1 Kor 7, 29-31). Pavao ide i dalje od ovog već u grčkom podneblju poznatog stava. Odlučujuće je za kršćanina da postoje uskrsnuće mrtvih i sud (usp. 1 Kor 15; 4,5; 6,14; 2 Kor 5, 10). Oni koji s tim računaju, nastojat će da se svide Kristu još u ovom životu; oni mu već u ovom životu pripadaju i svoje će svakodnevne obveze ozbiljno shvatiti. Pri kraju 1. poslanice Pavao potiče Korinćane da u toj nadi budu čvrsti, nepokolebljivi, da napreduju u djelu Gospodnjem, svjesni da njihov trud u Gospodinu nije uzaludan! (usp. 1 Kor 15,58)

Kršćanin živi u toj napetosti između konstatacije stvarnosti spasenja s jedne i imperativa ostvarenja spasenja s druge strane (usp. 2 Kor 5,17; 1 Kor 3,3; 6,9s; 10,1-13). Eshatološki motiv moralnog imperativa želi ga potaknuti i ukazati na pogodnost trenutka: "Sad je pravo vrijeme, sad je dan spasenja" (2 Kor 6,2).

3. NOVI ČOVJEK U KRISTU

Preobražen u Kristu čovjek kao cjelina postaje nova stvarnost, on doživljava preobražaj svoga bića. On odrazuje kao ogledalo slavu Gospodnju, preobražava se u tu istu sliku (usp. 2 Kor 3,18). U Kristu su Korinćani - kaže Pavao - postali bogati u svakom pogledu (usp. 1 Kor 1,5; 2 Kor 9,11), tako da je sve njihovo (usp. 1 Kor 3,22). Ti darovi su ujedno i obveza. Kršćani trebaju sve činiti na slavu Božju (usp. 1 Kor 10,31), u svemu poslušni (usp. 2 Kor 2,9), sve čineći u ljubavi (usp. 1 Kor 16,14). Kako W. Schrage primjećuje da Pavao, po uzoru na Krista, ovakvim svojim stavom odbija svaku površnost i bukvalnu poslušnost, ali isto tako i svako prenaglašavanje stava na štetu realnog ostvarenja i konkretnog oblikovanja kršćanskog života. Uz htijenje, koje

Korinćani pokazuju, Pavao zahtijeva i odgovarajuće djelo, npr. u 2 Kor 8,10-14 materijalnu pomoć za siromahe u Jeruzalemu.⁴ Dakle, Pavao ne poziva na neku apstraktnu poslušnost, nego bez ikakvog odugovlačenja navodi konkretne prilike, gdje se ta poslušnost u pojedinostima ostvaruje. Konkretni primjer za to su već spomenuti Pavlovi savjeti u 7. poglavlju 1. poslanice Korinćanima, gdje Pavao daje konkretne odgovore na pitanja o braku i bračnim odnosima, o uzdržljivosti, ali i opomene o pretjeranoj askezi, o neoženjenima i udovicama, o djevicama, o zaručenima.⁵ Hvalospjev ljubavi, koliko god se služi veličanstvenim slikama, ipak postaje konkretan. Pavao navodi 15 osobina što ljubav jest, a što nije (usp. 1 Kor 13,4-8). Kad govori o porocima u kršćanskoj zajednici Pavao je opet konkretan i imenuje pojedine poroke: kraljevstva Božjeg neće baštiniti nepravednici, bludnici, idolopoklonici, preljubnici, oskvrnitelji dječaka, lopovi, pijanice, klevetnici itd. (usp. 1 Kor 6,9-10; usp. dalje 1 Kor 6,18; 8,12). Ni jedno tako općenito pravilo, kao "... tko misli da stoji, neka pazi da ne padne", ne stoji samo za sebe, nego se odmah konkretizira u opomenama od idolopoklonstva i bludnosti (usp. 1 Kor 10,7-12).

Navodeći konkretne primjere, u pozitivnom ili negativnom smislu, Pavao ipak ne upada u kazuistiku niti se poistovjećuje s metodama rabina, da svaki čin do u tančine odredi. Naprotiv, ne može se previdjeti jasno odstupanje od starozavjetnih moralnih odredbi i sadržajno i argumentacijski. Kad u 5. poglavlju 1. poslanice Korinćanima govori o konkretnom slučaju bludnosti, "i to takve kakve nema ni među poganima: da jedan od vas ima za ženu svoju maćehu", Pavao se u svojoj osudi tog grijeha ne služi Starim zavjetom (Pnz 23,1; 27,20), nego argumentira da je takvo što negativno čak i u

4 Usp. W. SCHRAGE, *Ethik des Neuen Testaments*, Grundrisse zum Neuen Testament 4, Göttingen 1982, 156-161.

5 Za detaljan pregled i argumentaciju usp. W. WOLBERT, *Ethische Argumentation und Paränese in 1 Kor 7*, *Moraltheologische Studien* 8, Düsseldorf 1981.

očima pogana (usp. 5,1). U istoj poslanici (usp. 6,12-20) predbacuje Apostol Korinćanima da se u svojim parnicama obraćaju za pomoć nevjernicima. Cilj nije da se po uzoru na židovsko stvori kršćansko sudstvo, iako je i to bolje od prakse Korinćana, nego da kršćani potpuno odustanu od vođenja parnica jednih protiv drugih. Kad govori o pitanjima braka, za Pavla su učenja Tore u biti bez značenja. Dok je židovstvo brak smatralo normalnim stanjem, a razvod braka mogućim, dotle Pavao ističe veću vrijednost djevičanstva, a u pitanju razvoda braka ponavlja zapovijed Gospodnju, po kojoj je bračna veza neraskidiva (usp. 1 Kor 7,10.38.40). Slično se može reći kad je u pitanju blagovanje mesa žrtvovanog idolima ili mesa od životinja koje su smatrane nečistima (usp. 1 Kor 8,1-10,33) itd. Konkretno Pavlove upute pokazuju da se Pavao u svojim moralnim odgovorima ne orijentira prema sadržaju Tore. On se doduše poziva na biblijske tekstove Starog zavjeta da pokaže sklad između Božjih obećanja i Evanđelja koje naviješta, ali Tora za njega nije izvor Božjih uputa za moralni život ljudi, ukoliko su kršćani. Moralne upute crpi iz oslobađajuće Radosne vijesti.⁶ On izričito kaže da su kršćani sada "službenici Novog saveza; ne slova, nego Duha, jer slovo ubija, a Duh oživljuje" (2 Kor 3,6).

To znači da je kršćanin, u kojem djeluje Duh Božji kao pokretačka snaga i motiv djelovanja dobra, vezan na novi zakon, zakon Evanđelja. On nije slobodan od izvanjske zapovijedi; dakle, ne može se pozvati samo na autonomije svoje savjesti i svesti svoj odnos prema Bogu isključivo na poticaje Duha Božjega. Korinćani, koji su prekršili zapovijedi, proigrali su šansu za kraljevstvo Božje (usp. 1 Kor 6,9). Čak ni tamo, gdje Apostol ističe osobni odnos vjernika prema Kristu, taj odnos nije u suprotnosti prema zapovijedima.

Božja zapovijed je sadržana i u Apostolovim opomenama. Sam Krist preko Apostola opominje i zapovijeda, zato je ta zapovijed obvezujuća (usp. 2 Kor 13,3). Apostol se ovdje ne poziva na svoj moralni integritet, niti na izvanredno poznavanje

Pisma, što bi trebalo poslužiti kao potkrepa njegovom autoritetu, nego na svoju apostolsku službu. On je - kako sam kaže - po Božjem milosrđu osoba od povjerenja, koje mu je dano pozivom u apostolsku službu (usp. 1 Kor 7,25). On ima institucionalni autoritet. Zato može u ime Kristovo izdava ti zapovijedi, pravila ponašanja (usp. 2 Kor 8s.), disciplinske mjere (usp. 1 Kor 5). Njegovi savjeti i pouke nisu samo prilog diskusiji, nego zaslužuju posebnu pažnju i razmatranje.⁷

Pavao s druge strane jasno daje do znanja, da ne inzistira samo na svom autoritetu, nego potiče Korinćane, smatrajući ih zrelima i sposobnima za vlastito prosuđivanje, da preispitaju ono što on piše i da se tako uvjere u opravdanost njegovih zahtjeva (usp. 1 Kor 10,15). Iako neki moralni zahtjevi u Pavlovim poslanicama Korinćanima imaju karakter općenitosti (usp. 1 Kor 4,17; 7,17; 11,16), jasno je da nema svaka Apostolova riječ istu težinu i obvezatnost. To je pogotovo slučaj s onim detaljnim uputama povezanim za određene okolnosti, koje se mogu promijeniti. Apostol mnogo toga prepušta prosuđivanju vjernika, npr. visinu kolekte (usp. 1 Kor 16,2; 2 Kor 8,7s). Neke stvari svjesno ostavlja otvorenima, npr. pitanje djevičanstva. Pogotovo su značajna ona mjesta gdje Pavao vidi mogućnost za dva različita oblika moralnog ponašanja. Npr. Korinćani mogu, umjesto da se u svojim parnicama obraćaju poganskim sudovima, ustanoviti vlastite sudove, a mogu, što je još bolje, potpuno odustati od parničanja (usp. 1 Kor 6,1-7). Slično je i u pitanju braka ili djevičanstva. Djevičanstvo je bolje (usp. 1 Kor 7,38.40), ali je bolje i ženiti se, "nego izgazati od strasti" (1 Kor 7,9). "Ja bih htio" - kaže Apostol - "da svi budu kao i ja; ali

6 Usp. detaljni prikaz u: A. LINDEMANN, *Die biblischen Toragebote und die paulinische Ethik*, u: W. SCHRAGE (ur.), *Studien zum Text und zur Ethik des NT, Festschrift zum 80. Geburtstag von Heinrich Greeven*, Berlin 1986, str. 242-265.

7 Usp. W. WOLBERT, *Ethische Argumentation und Paränese in 1 Kor 7*, nav. dj., str. 238sl. Usp. također 1 Kor 7,25.40; 2 Kor 2,9; 7,15.

svatko ima od Boga svoj posebni dar, jedan ovakav, drugi onakav" (1 Kor 7,7).

Moralni pluralizam ima svoje granice, pogotovo kad se radi o temeljnim pitanjima. Postoje stvari o kojima se ne može diskutirati i granice koje se ne mogu pomicati. Član kršćanske zajednice u Korintu koji živi s vlastitom maćehom nepodnošljiv je za život zajednice (usp. 1 Kor 5), koja je pozvana da bude sveta (usp. 1 Kor 1,2). Zajednica treba takve prepoznati i udaljiti iz svojih redova. Njegovo udaljavanje iz zajednice ne ide za njegovim uništenjem, nego za popravljanjem. U drugom slučaju, kad je neki član korintske zajednice Pavla uvrijedio, zajednica mu je odredila kaznu i očitio u tome imala uspjeha. Apostol poziva Korinćane da sada umjesto daljnje kazne pokažu prema tome čovjeku ljubav, da ne bi klonuo duhom (usp. 2 Kor 2,5-11). Ovdje je očitio zajednica odigrala ulogu, koju joj je Apostol namijenio, da se naime brine za moralni red svojih članova.

Granice moralnom pluralizmu se postavljaju i svugdje gdje je u pitanju ljubav prema bližnjemu ili vlastito dobro. U tom smislu piše W. Schrage: "Sloboda kršćanske egzistencije u principu se ne može kvantitativno ograničiti, ali već ljubav i odgovornost za bližnjega postavlja jasne granice: 'sve nije korisno', 'sve ne izgrađuje' (1 Kor 6,12; 10,23). Druga granica se postavlja zbog opasnosti i ugrožavanja samog sebe. Karakteristična je 1. Kor 6,12, gdje Pavao ograničava slobodu u prvom redu s obzirom na drugoga (12a), ali onda istovremeno upozorava da se ni sam ne treba dati svladati od nečega, što bi slobodu pretvorilo u novo ropstvo (12b)."⁸

Još jedan važan pojam ću bar kratko spomenuti; to je pojam savjesti. Pavao preuzima shvaćanje savjesti iz helenističkog svijeta. Posebno ga ne objašnjava, očitio pretpostavljajući da je kršćanima u Korintu poznat. Savjest je prema Pavlu instanca u kojoj se čovjek kritički postavlja prema svom ponašanju (usp. 1 Kor 4,4; 2 Kor 1,12). Tu funkciju savjesti Pavao naglašava kod sebe, a to isto traži od Korinćana (usp. 2 Kor 4,2; 5,11), iako jasno izražava svoje uvjerenje da savjest nije

pošteđena od zablude. Konačni sud pripada Gospodinu. Savjest za Pavla ima, dakle, više funkciju da preispituje, nego da upućuje ili normira. Što treba činiti ne kaže savjest, nego zapovijed, ili to zajednica treba iznaći.⁹ Savjest prema tome ne oslobađa od apostolske zapovijedi i njezinog priznanja u slobodi i poslušnosti. Nešto biti dužan činiti, ali to činiti spremno i slobodno, nisu suprotnosti (usp. 2 Kor 9,7). Spoznaja onoga što treba činiti, pa i spoznaja Božje volje, samo je djelomična (usp. 1 Kor 13,9). Ona se stalno treba usavršavati (usp. 1 Kor 6,9.15s). U tome veliku ulogu igra zajednica. Zbog toga Pavao naglašava zajedničko traženje pravog puta. To se prvenstveno događa na bogoslužnim sastancima, gdje zajednica sluša i prosuđuje, a oni koji imaju dar prorokovanja bodre, opominju i upućuju. Zbog toga Pavao nastoji da pojača svijest zajedništva u kršćanskim zajednicama koje je osnovao. Stoga nastupa protiv podjela i grupiranja (usp. 1 Kor 1,10-14; 3,3-9.21-23). Zajedništvo kršćana - kaže Pavao - zajedništvo je s Isusom Kristom (usp. 1 Kor 1,9) po sudioništvu u istom Duhu u krštenju (usp. 1 Kor 12,13), po sudioništvu u tijelu i krvi Kristovoj u Euharistiji (usp. 1 Kor 10,16s). Što se više pojedini kršćani shvate kao udovi tijela Kristova (usp. 1 Kor 12,12-27), to će sve više napredovati u spoznaji volje Božje.

Jedno mjesto u 1. poslanici Korinćanima, koje se tiče problema-tike savjesti i kršćanske slobode, zaslužuje da bude posebno istaknuto. Riječ je o pitanju uživanja mesa žrtvovanog idolima (usp. 1 Kor 8). Idoli nisu ništa, cijeli svijet pripada Gospodinu, i s tog stanovišta, kaže Pavao, kršćanin je u svojoj savjesti slobodan. S druge strane, postoje u kršćanskim redovima i oni "slabi", koji se još uvijek nisu oslobodili straha od demonskih sila i koji se boje da bi takvim dodirima s mesom žrtvovanog idolima došli pod utjecaj zlih sila. Prema takvi-

8 W. SCHRAGE, *Ethik des Neuen Testaments*, str. 184.

9 *Isto*, str. 186.

ma treba imati obzira, treba poštivati njihovu savjest. Uživavanje mesa žrtvovanog idolima značilo bi griješiti protiv takve braće i ranjavati njihovu slabu savjest, značilo bi griješiti protiv ljubavi, a to znači griješiti protiv Krista. Zato Pavao kaže: "öto se tiče mesa žrtvovanog idolima, jasno nam je: svi imamo znanje. Ali znanje napuhuje, a ljubav izgrađuje" (1 Kor 8,1). Ljubav stoji iznad znanja, ona ima obzira prema drugome. Možemo reći: Kršćanskoj slobodi je izvor u ljubavi, ali joj ljubav istovremeno postavlja i granice.

Zaključujući ovaj prikaz možemo ustvrditi: Kršćanska sloboda je prvenstveno dar raspetog i uskrslog Krista. Ona je stvarnost za onoga koji je prihvaća. S druge strane, ona se postavlja i kao zadaća, kao poziv koji treba ostvariti. Po Kristu oslobođeni čovjek dobiva novu životnu perspektivu, sklonost prema dobru, što se ne može poistovjetiti s prisilom, jer sloboda izbora zla ostaje realnom mogućnošću. Sama za sebe sloboda bi se mogla izroditi u bezobzirnost ako nije prožeta i vođena ljubavlju, koja slobodi daje pravu orijentaciju.